

**ÇEVRE DAVALARINDA “MENFAAT İHLALİ”:
DANIŞTAY VE KKTC YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ
KARARLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR
İNCELEME**

*Standing to Sue in Actions of Annulment for the Protection of the
Environment: A Comparative Analysis on the Decisions of Danıştay and
TRNC Higher Administrative Court*

Tufan ERHÜRMAN*

ÖZET

KKTC Yüksek İdare Mahkemesi, birçok kararında, Danıştay’ın benzer konularda verdiği kararlara atıf yapmaktadır. Bununla birlikte, konu çevre davalarındaki dava ehliyeti olduğunda, Danıştay’ın dava açma hakkını genişleten yöndeki eğiliminin Yüksek İdare Mahkemesi tarafından benimsenmediği görülmektedir. Bu makalede, iki mahkemenin konuyla ilgili kararları karşılaştırılarak, Yüksek İdare Mahkemesi’nin

---

* Yrd. Doç. Dr., Doğu Akdeniz Üniversitesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (tufaner@hotmail.com).

çevrecilerin dava açma hakkını geniş yorumlamasını sağlayacak öneriler geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: KKTC İdare hukuku, İdari yargı, İptal davası, Menfaat, Çevre davası

ABSTRACT

The Higher Administrative Court (HAC) of Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) is giving references to the decisions of Danıştay in most of the cases in front of it. However, when it comes to standing to sue in actions of annulment for protecting the environment, the interpretation of Danıştay is not accepted by the HAC of TRNC. In this article, the decisions of these courts are analyzed in a comparative perspective with the aim of enhancing some legal proposals for the HAC in order to encourage the environmentalists to bring actions of annulment to this court for protecting environment.

Keywords: Administrative Law of TRNC, Administrative procedure, Action of annulment, Standing to sue, Environment cases

GİRİŞ

Kuzey Kıbrıs'ta yürürlükte olan hukuk, bir yandan İngiliz Sömürge İdaresi döneminin, diğer yandan da özellikle 1974'ten sonra Türkiye Cumhuriyeti (TC) ile yaşanan yakınlaşmanın etkisiyle, Anglo Sakson ve Kara Avrupası sistemlerinin bir karışımı olarak şekillenmiştir. Özel hukuk ve ceza hukuku alanlarında İngiliz hukukunun yansımaları bariz iken, anayasa hukuku, idare hukuku ve idari yargı alanlarında Türk hukukundan ve TC mahkeme kararlarından ciddi biçimde esinlenildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

TC'de, 1980'li yıllarla birlikte ciddi bir artış gösteren çevrenin korunmasına ve geliştirilmesine ilişkin iptal davaları (çevre davaları) idari yargılama usulü üzerinde belirgin bir etki yaratmıştır. Bu etkinin en

açık biçimde görülebileceği alanlardan biri de iptal davalarında “menfaat ihlali” olarak bilinen özel yetenek koşuludur. Danıştay, çevre, tarihi ve kültürel değerler gibi kamu yararını yakından ilgilendiren konularda dava açma hakkını genellikle geniş yorumlamış, çevrecilerin Anayasa’dan kaynaklanan çevreyi geliştirme, çevre sağlığını koruma ve çevre kirlenmesini önleme görevlerini yerine getirmelerini kolaylaştıran bir içtihat geliştirmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Anayasası’nda ve Çevre Yasası’nda TC mevzuatındaki düzenlemelerle koşut hükümler bulunmasına karşın, çevre davaları son zamanlara kadar KKTC idari yargısında Türkiye’deki kadar yoğun bir gündem oluşturmamıştır.

Bu konuyla ilgili son derece dikkat çekici ve KKTC yargı sisteminde emsal kararların arz ettiği önem dikkate alındığında bundan sonraki benzer davalara da ışık tutabilecek bir karar, Yüksek İdare Mahkemesi (YİM) tarafından, 2010 yılında verilmiştir.¹

Bu yazıda, öncelikle TC’deki ve KKTC’deki konuyla ilgili düzenlemeler karşılaştırılacak, daha sonra Danıştay’ın çevre davalarında “menfaat ihlali”yle ilgili içtihadının ışığında KKTC YİM’in anılan kararı ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulacaktır.

I. KONUyla İLGİLİ DÜZENLEMELERİN KARŞILAŞTIRILMASI

YİM’in yukarıda sözü edilen kararının doğru değerlendirilebilmesi açısından TC’de ve KKTC’de yürürlükte olan iptal davalarındaki özel yetenek koşuluna ve çevre hakkına ilişkin düzenlemelerin karşılaştırılması önemlidir.

1. İdari Yargıda Özel Yetenek Konusuna İlişkin Düzenlemelerin Karşılaştırılması

TC İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun (İYUK’un) 2. maddesine ve KKTC Anayasası’nın 152. maddesine göre, idari yargıda iptal davalarını,

---

¹ YİM’in 29.12.2010 tarihli, 177/2007 sayılı kararı.

idari işlemten dolayı menfaati ihlal edilen kişiler açabilecektir. KKTC Anayasası’nda yer alan hükmün TC mevzuatındaki düzenlemeden temel farkı, dava açabilmek için meşru bir menfaatin, “bir karar veya işlem veya ihmâl yüzünden olumsuz yönde ve doğrudan doğruya” etkilenmesinin gerekmesidir. Dolayısıyla, ilk bakışta, iptal davası açabilmek için TC’de herhangi bir menfaatin ihlal edilmesinin yeterli kabul edildiği ancak KKTC’de, menfaatin meşru olmasının ve dava konusu işlemten olumsuz yönde ve doğrudan doğruya etkilenmesinin gerektiği düşünülebilir.

Oysa, “meşru”luk açısından bakıldığında, iki ülkedeki uygulamada herhangi bir fark bulunmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Danıştay içtihatlarına² ve doktrine³ göre, TC’de de iptal davası açılabilmesi için ihlal edilen menfaatin meşru olması gerektiğinde herhangi bir kuşku yoktur.

KKTC Anayasası’nda yer alan, dava açabilmek için davacının menfaatinin dava konusu idari işlemten olumsuz yönde etkilenmesi koşulu ise, ne İYUK’un 2. maddesindeki düzenlemede, ne Danıştay içtihadında, ne de doktrinde açıkça vurgulanmıştır. Meseleye bu noktadan bakıldığında, KKTC’de iptal davalarında dava açma ehliyetinin TC’dekine oranla daha sınırlı olduğu düşünülebilir. Oysa, kanımca böyle

---

² Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 29.4.1994 tarihli ve E. 1993/596, K. 1994/263, sayılı kararı, *Danıştay Bilgi Bankası (DBB)*; Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 6.12.1996 tarihli ve E. 1995/396, K. 1996/598 sayılı kararı, *DBB*; Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 13.6.1997 tarihli ve E. 1997/195, K. 1997/400 sayılı kararı, *DBB*; Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 26.1.2000 tarihli ve E. 1999/390, K. 2000/761 sayılı kararı, *DBB*; Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 19.10.2001 tarihli ve E. 2001/415, K. 2001/737 sayılı kararı, *DBB*; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 7.10.2004 tarihli ve E. 2004/2163, K. 2004/788 sayılı kararı, *DBB*; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun, 11.11.2004 tarihli ve E. 2002/196, K. 2004/1850 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 35, Sayı: 109, 2005, s. 54; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun, 11.11.2004 tarihli ve E. 2004/741, K. 2004/1854 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 35, Sayı: 109, 2005, s. 59; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 21.3.2007 tarihli ve E. 2005/1582, K. 2007/378 sayılı kararı, *DBB*; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 6.10.2005 tarihli ve E. 2004/3, K. 2005/2371 sayılı kararı, *DBB*.

³ Onar, s. 1388; Gözübüyük-Tan, s. 348; Yıldırım, s. 323-324.

bir yorum doğru olmayacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, İYUK'ta iptal davalarını “menfaatleri ihlal edilenler”in açabileceğinin düzenlenmiş olmasıdır. Yani bu maddede açıkça “ihlal” den söz edilerek, davacının dava konusu işlemde olumsuz etkilenmesi gerektiği vurgulanmıştır. KKTC Anayasası'nda ise “ihlal” sözcüğü kullanılmamış, onun yerine davacının meşru menfaatinin olumsuz yönde etkilenmesi koşulu getirilmiştir. Menfaati ihlal edilen kişinin bu menfaatinin olumsuz yönde etkilenmiş olacağından kuşku duyulamayacağına göre, iki düzenleme arasında bu açıdan da bir farklılık bulunmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.⁴

TC ve KKTC düzenlemelerinde göze çarpan esas farklılık “doğrudan doğruyalık”la ilgilidir. KKTC Anayasası'nda iptal davasının meşru menfaati dava konusu işlemde doğrudan doğruya etkilenen kişi tarafından açılacağı açıkça düzenlenmişken, İYUK'ta böyle bir ibare yoktur. Dahası, doktrinde menfaat ihlalinin dava açma açısından yeterli olması için koşul kabul edilen “kişisel”⁵, Danıştay'a göre, “*idari bir işlemin doğrudan doğruya o kişi hakkında yapılmış olması anlamına gelmeyip, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak o kimseyi de etkilemesidir*”.⁶ Onar da, “*menfaatin şahsi mahiyette olması demek idari kararın doğrudan doğruya veya dolayısıyla alâkaliya, davacıya tesir etmesi demektir*” görüşündedir.⁷ Gözübüyük-Tan'a göre, “*Danıştay kararlarında yer alan 'doğrudan doğruya davacının hak ve menfaatinin haleldar eden' yahut 'doğrudan doğruya menfaati haleldar olanlar' gibi deyimler menfaatin kişisel olması gerektiğini gösterir*”.⁸ Bu doğru olmakla birlikte, Danıştay içtihadına göre, kişiselliğin yalnızca doğrudan doğruyalığın gerçekleştiği durumlarda söz konusu olduğunu söylemek mümkün değildir. Yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı gibi, Danıştay'a

⁴ Nitekim Özyay, Türkiye'deki idari yargıyla ilgili kitabında, idari işlemlere karşı açılabilen iptal davaları için sadece ‘menfaatin olumsuz yönde etkilenmesi’nin yeterli sayılması gerektiğinden söz etmektedir. Özyay, s. 135.

⁵ Onar, s. 1388; Gözübüyük-Tan, s. 348; Özyörük, s. 227.

⁶ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 7.10.2004 tarihli ve E. 2004/2163, K. 2004/788 sayılı kararı, *DBB*.

⁷ Onar, s. 1389.

⁸ Gözübüyük-Tan, s. 349.

göre, menfaatin dolaylı olarak ihlal edildiği durumlarda da “kişisel” koşulu gerçekleşmiş olacaktır. Dolayısıyla, TC’de iptal davası açabilmek için dava konusu idari işlemin davacıyı dolaylı olarak etkilemesi yeterliyken, KKTC Anayasası’nın doğrudan doğruya etkilenmeyi koşul olarak aradığını ve bu anlamda dava açma hakkını TC’deki düzenlemeye göre daha fazla sınırladığını söylemek mümkündür.

2. Çevre Hakkına İlişkin Düzenlemelerin Karşılaştırılması

TC Anayasası’nın 56. maddesine göre, “herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir ...”.

KKTC Anayasası’nın 40. maddesinin 1. fıkrası TC Anayasası’nın 56. maddesinin 1. fıkrasıyla aynıdır. 40. maddenin 3. fıkrasına göre, “çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin, gerçek ve tüzel kişilerin görevidir”.

Her iki anayasaya göre de çevre hakkı herkese aittir. İki düzenleme arasındaki tek fark, çevreyi geliştirme, çevre sağlığını koruma ve çevre kirlenmesini önleme görevinin TC Anayasası’nda devlete ve vatandaşlara verilmesine karşın, KKTC Anayasası’nda, vatandaşlık bağı aranmaksızın tüm gerçek kişilere ve onlara ek olarak tüzel kişilere de verilmiş olmasıdır.⁹ Dolayısıyla çevre hakkı, her iki anayasaya göre, çevreyi koruma ve geliştirme ödevi ile birlikte düşünülmelidir.

TC Çevre Kanunu’nun 30. maddesine göre, “çevreyi kirleten veya bozan bir faaliyetten zarar gören veya haberdar olan herkes ilgili mercilere başvurarak faaliyetle ilgili gerekli önlemlerin alınmasını veya faaliyetin durdurulmasını isteyebilir”. Benzer bir hüküm KKTC Çevre Yasası’nda da vardır. Bu Yasa’nın 31. maddesine göre, “çevreyi kirleten bir eylem veya işlemde zarar gören veya bu işleme tanık olan kişi

---

⁹ TC Çevre Kanunu’nun 3. maddesinde, “başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkes”in çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olduğu hükme bağlanmıştır.

ve/veya kişiler kirleteni uyarma yetkisine sahiptirler. Yaratılan çevre kirliliğinin kirleten tarafından ortadan kaldırılmaması veya uyarıya karşın eyleme devam edilmesi durumunda kişi ve/veya kişiler Polis Örgütünü, Çevre Koruma Dairesini, ilgili belediyeyi veya muhtarlığı arayıp olaydan haberdar etmekle sorumludurlar”.

İlk bakışta birbirine benzeyen bu iki hüküm arasında önemli sayılabilecek farklılıklar vardır. Bunlardan birincisi, TC Çevre Kanunu’nda çevreyi kirleten veya bozan bir faaliyetten zarar gören veya haberdar olan şahsın muhatabının idare olmasıdır. Bu kişi, “ilgili mercilere” başvurarak, faaliyetle ilgili gerekli önlemlerin alınmasını veya faaliyetin durdurulmasını isteyebilecektir. Oysa, KKTC Çevre Yasası’nda, “çevreyi kirleten bir eylem ya da işlemde zarar gören veya bu işleme tanık olan kişi ve/veya kişiler”in muhatabı doğrudan doğruya kirletendir. Bu durumda kirleten idare olabileceği gibi, özel bir kişi de olabilir. Başvurucu, ancak, kirletenin yapması gerekenleri yapmaması durumunda idareyi (Polis Örgütü’nü, Çevre Koruma Dairesi’ni, ilgili belediyeyi veya muhtarlığı) haberdar edecektir.

İkinci fark da bu noktada ortaya çıkmaktadır. TC Çevre Kanunu’nda başvuru, idareden, “faaliyetle ilgili gerekli önlemlerin alınmasını ve faaliyetin durdurulmasını” isteyebileceken, yani idareye yönelik bir istemde bulunabileceken, KKTC Çevre Yasası’nda başvurunun idareye yönelik sorumluluğu “haberdar etme”kten ibarettir.

TC mevzuatı çerçevesinde bakıldığı zaman, çevre hakkı herkesin hakkı, dahası çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek her vatandaşın ödevi olduğuna göre, Çevre Kanunu’nun 30. maddesinden hareketle idareye bir istem yönelten vatandaşın, bu istemi reddedildiği zaman, idareye karşı dava açabileceğinden kuşku duymamak gerekir.¹⁰

¹⁰ Turgut, çevreyi kirleten veya bozan bir faaliyetten haberdar olan kişinin idareye başvurusu ve idarenin bu başvuruyu reddetmesi hâlinde idari yargıda dava açabilmek için gerekli olan menfaat koşulunun aranmasının gerekli olmadığını söylemektedir. Turgut, 1998, s. 292.

Ancak, KKTC Çevre Yasası'nın 31. maddesine göre, başvuru kirleni uyardıktan sonra idareden bir istemde bulunmakla değil, onu haberdar etmekle sorumludur. Dolayısıyla ilk bakışta, idareyi haberdar edenin, haberdar etmekle hakkını kullandığını ve sorumluluğunu yerine getirdiğini düşünmek mümkündür. Ancak, KKTC Anayasası'nın 40. maddesinin 1. fıkrasında çevre hakkının herkesin hakkı olduğunun belirtildiğini ve 3. fıkrada “*çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek ..., gerçek ve tüzel kişilerin görevidir*” denildiğini hatırlarsak, kişilerin hak ve görevlerinin idareyi haberdar etmekle son bulacağı sonucuna varmak kanımca doğru olmayacaktır. Nitekim, Çevre Yasası'nın 32. maddesinde, “*gerçek veya tüzel kişilerin, çevre kirlenmesine karşı dava açma hakları saklıdır*” denilmektedir. Buradaki davanın hangi tür dava olduğunun, kime karşı, hangi yargı yolunda açılacağı belli olmaması bir yana, “*çevre kirlenmesine karşı dava açma*” ibaresi de, “çevre kirlenmesi” bir hukuki işlem sayılamayacağı için sorunludur. Bu teknik sorun, yasa koyucunun amacının çevre kirlenmesine yol açan hukuki işlemlere karşı dava açılmasını sağlamak olduğu şeklindeki bir yorumla aşılabilese bile, karşımıza yanıtlanması gereken başka sorular çıkacaktır. Acaba buradaki “dava”, kirlenenin özel kişi olduğu durumda, ona karşı kaza mahkemesinde¹¹ açılacak bir dava mıdır, yoksa kirlenenin faaliyetini önlemeyen ya da durdurmamayan idareye karşı açılacak davalar da bu sözcüğün kapsamı içerisinde midir?

Açıktır ki KKTC Çevre Yasası'ndaki düzenleme bazı soru işaretlerini beraberinde getirmektedir. Yasa'nın değiştirilmesi ve TC Çevre Kanunu'ndaki hükme benzer bir düzenlemenin getirilmesi bu soru işaretlerini gidermek açısından yararlı olacaktır.

Bununla birlikte, KKTC Anayasası'ndaki düzenleme, bu yazının konusu olan idari yargıda çevreyle ilgili açılmış iptal davalarında özel yetenek koşuluna ilişkin sağlıklı bir değerlendirme yapmak açısından kanımca yeterlidir. Madem ki çevre hakkı herkesin hakkıdır ve dahası her

---

¹¹ Kaza mahkemeleri, KKTC yargı sisteminde, adli yargıdaki ilk derece mahkemeleridir.

gerçek ve tüzel kişinin çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek görevi vardır, gerçek ve tüzel kişiler, bu görevlerini yerine getirmek için, çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek konusunda üzerine düşeni yapmayan idareye karşı, idari yargıda dava açma hakkına, hatta görevine sahiptir demektir.

II. DANIŞTAY İÇTİHATLARINDA MENFAAT İHLALİ

1964 tarihli, 521 sayılı Danıştay Kanunu'nun 30. maddesinde ve 1982 tarihli 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan "menfaat ihlali" koşulu, 1994'te, 4001 sayılı Yasa'yla gerçekleştirilen değişiklikten sonra yerini "kişisel hak ihlali" kavramına bırakmıştır. Anayasa Mahkemesi, değişikliği 1995'te iptal etmiş, bu karardan sonra yasa koyucu 2000 yılına kadar konuyla ilgili herhangi bir düzenleme yapmamıştır. 2000 yılında, 4577 sayılı Yasa'yla yapılan değişiklikle, "menfaat ihlali" koşulu geri getirilmiştir. Dolayısıyla, Danıştay'ın konuyla ilgili içtihadını bu değişiklikleri dikkate alarak dönemlere ayırmak suretiyle incelemekte yarar vardır.

1. 4001 sayılı Yasayla Yapılan Değişiklikten Önceki Dönem

TC idari yargısı, Şurayı Devlet döneminden beri, idari yargıda özel yetenek koşulunun gerçekleşmesi için bir yararın ya da çıkarın etkilenmesini değil, dava konusu idari işlemle davacı arasında bir ilgi bulunmasını aramıştır.¹² Danıştay Dava Daireleri Umumi Heyeti, 1936 yılında verdiği bir kararda, "*iptal davalarında ortada ihlal edilmiş bir hakkın mevcudiyeti davanın cereyanı için lâzimedden olmayıp, hadisede sadece bir alâkanın bulunması, alâkadara dava açmak selâhiyetini vermeğe kâfidir*"¹³ demiştir. Doktrinde de, "menfaat ihlali" koşulunun

¹² Fransızca "intérêt", Almanca "interesse" ve İngilizce "interest" sözcüklerinin yalnızca "çıkar", "menfaat", "yarar" gibi anlamlara değil "ilgi" anlamına da gelmesi ve menfaat kavramının "Fransız hukukunda menfaat kelimesinin karşılığı olan 'intérêt' kelimesinin etimolojik anlamı göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi" gerektiği yolundaki görüş için bkz. Hanağası, s. 105.

¹³ Danıştay Deavi Dairesi Umumi Heyeti'nin 3.7.1936 tarihli ve E. 1936/9, K. 1936/157 sayılı kararı, *Devlet Şurası Kararlar Mecmuası*, Sayı: 8, 1939-1940, s. 44.

dava konusu idari işlemle davacı arasında ciddi ve makul bir ilgi bulunması şeklinde anlaşılması gerektiği kabul edilmiştir. Onar’a göre, “*davacının kararla ciddi ve makul bir alâkası olduğu ve binaenaleyh davasının da ciddi ve samimi bulunduğu anlaşılınca dava kabul edilir*”.¹⁴

Onar’ın, menfaat ihlali koşulu “*davada ciddiyeti temin etmek, alâkasız kimselerin lüzumsuz müracaatlarla idari kaza mercilerini işgal etmelerine mani olmak için konulmuş şekli bir şarttır*” görüşü Danıştay tarafından da benimsenmiş, Danıştay Dava Daireleri Kurulu, 1972 yılında verdiği bir kararda, “*gelişen içtihatlar ve doktrin, idarenin hukuka bağlı işleyişinde tüm vatandaşların menfaati olduğu görüşünden hareketle, iptali istenen idari işlemle davacı arasındaki menfaat ilişkisinin gittikçe daha geniş tutulması ve yalnızca davada ciddiyeti temin eden bir faktör olarak nazara alınması temayülüindedir*” sonucuna varmıştır.¹⁵

İçtihatla ve doktrinde hâkim olan, menfaat ihlali koşulunun davada ciddiyeti temin eden şekli bir unsur olarak görülmesi ve davacıyla dava konusu idari işlem arasındaki ciddi ve makul ilgiden ibaret kabul edilmesi eğilimi sonraki yıllarda da devam etmiştir.¹⁶ Duran, “... iptal isteminde bulunabilmek için kişi veya topluluklarının, idari işlemle doğrudan veya dolaylı, maddi veya moral, uzak ya da yakın bir ilişkisinin varlığı yeterli görülmekte ve bu ilinti Türkçeye, ‘menfaat’ sözcüğü ile çevrilen fakat ‘çıkar’ anlamı taşımayan ‘ilgi’ terimi ile karşılanmaktadır”¹⁷ diyerek bu görüşlere katıldığını ortaya koymuş, Özay “*menfaat bir idari işlemin yargı yeri önüne götürülebilmesi için onunla davacı arasında var olduğu anlaşılmalı ve yeterli sayıldığı kabul edilen salt bir ilişkidir*”¹⁸ demiştir.

---

¹⁴ Onar, s. 1388.

¹⁵ Danıştay Dava Daireleri Kurulu’nun, 2.6.1972 tarihli ve E. 1968/293, K. 1972/623 sayılı kararı, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 4, Yıl: 1972, s. 164.

¹⁶ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’na göre, “İptal davalarında subjektif ehliyet şartı olarak bulunması gerekli ‘menfaat ihlali’ hak ihlali anlamında değil, ciddi ve makul alaka anlamındadır”. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 2.2.1990 tarihli ve E. 1989/430, K. 1990/18 sayılı kararı, *DBB*.

¹⁷ Duran.

¹⁸ Özay, s. 136.

Danıştay'ın “menfaat ihlali” koşulunu bu dönemdeki tüm kararlarında “çıkart” ya da “yarar” olarak değil, “ilgi” olarak algıladığını söylemek mümkün olmasa da¹⁹, genel eğilimin yukarıda belirtilen doğrultuda olduğunu ve Mahkeme'nin dava açma hakkını genişleten bir yorumu yeğlediğini söylemek yanlış olmayacaktır.²⁰

1980'li yıllardan itibaren, çevre sorunlarına yönelik duyarlılığın artmasıyla birlikte, Danıştay'ın, özellikle çevre ve imar gibi konular gündeme geldiği zaman, dava ehliyetini daha da genişletici bir eğilim içerisine girdiği gözlemlenmiştir. Danıştay, Gökova Davası'nda, Gökova Körfezi kıyısındaki dört köyün muhtarlıkları ve bir köy sakininin²¹, Zaferpark Davası'nda, parkın çevresinde bulunan Danıştay'da görev yapan 41 çalışanın²², Güvenpark Davası'nda, çevre, şehircilik ve planlama uzmanı olan üç Ankaralı yurttaşın²³ ve Park Otel Davası'nda da Ayaspaşa Çevre Güzelleştirme Derneği'nin²⁴ açtıkları davaları kabul ederek, “menfaat ihlali” koşulunu bu tür davalarda istikrarlı bir biçimde geniş yorumlamıştır. Bu eğilimin sonucu olarak, Danıştay'ın daha eski tarihli kararlarında²⁵ kabul edilmeyen “hemşerilik” sıfatı, “belde

¹⁹ Danıştay'ın “menfaat” sözcüğünü bir “yararın zedelenmesi” olarak yorumladığı bir karar için bkz. Danıştay 8. Dairesi'nin 30.11.1992 tarihli ve E. 1992/1458, K. 1992/3101 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 23, Sayı: 87, 1993, s. 403.

²⁰ Danıştay 6. Dairesi'nin bir kararında, iptal davalarında özel yetenek koşulunun geniş yorumlanması gereğinin gerekçesi şöyle açıklanmaktadır: “İptal davaları ile idari işlemlerin hukuka uygun olup olmadığının tespiti, hukukun üstünlüğünün ve dolayısıyla idarenin hukuka bağlılığının sağlanması amaçlandığına göre, bu davalarda menfaat ilişkisinin dar yorumlanmaması gerekmektedir”. Danıştay 6. Dairesi'nin, 13.5.1991 tarihli ve E. 1989/2264, K. 1991/1101 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 22, Sayı: 84-85, 1992, s. 423.

²¹ Danıştay 10. Dairesi'nin, 24.6.1986 tarihli ve E. 1985/2739, K. 1986/1451 sayılı kararı, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 3, 1986, s. 150-157.

²² Zaferpark davasını hazırlayan olaylar ve Danıştay 6. Dairesi'nin konuyla ilgili 16.12.1986 tarihli ve E. 1986/1323, K. 1986/1135 sayılı kararı için bkz. *Zaferpark Dosyası*, passim.

²³ Danıştay 6. Dairesi'nin, 9.5.1988 tarihli ve E. 1988/477, K. 1988/646 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 19, Sayı: 72-73, 1989, s. 345-348.

²⁴ Bu davayı hazırlayan olaylar ve konuyla ilgili mahkeme kararları için bkz. Gökdağ, passim.

²⁵ “Hemşerilik” sıfatını dava açma ehliyeti açısından yeterli görmeyen eski tarihli Danıştay kararlarına şunlar örnek gösterilebilir: Danıştay 6. Dairesi'nin, 9.1.1952 tarihli

sakini”²⁶ adı altında iptal davalarında özel yetenek koşulu açısından yeterli kabul edilmeye başlanmıştır.²⁷ Benzer biçimde, “vatandaş” sıfatını dava ehliyeti açısından kural olarak²⁸ yeterli bulmayan Danıştay²⁹, Aliğa Davası’nda, Anayasa’nın ve Çevre Kanunu’nun ilgili maddelerini de dikkate almak suretiyle, bu sıfatın çevre davaları açısından yeterli kabul edilebileceğine karar vermiştir.³⁰

---

ve E. 1951/176, K. 1952/25 sayılı kararı, *Danıştay Kararlar Dergisi*, Sayı: 54-55-56-57, Ekim 1951-Eylül 1952, s. 443; Danıştay 6. Dairesi’nin 31.3.1970 tarihli ve E. 1968/2553, K. 1970/835 sayılı kararı, *Danıştay 6. Dairesi Kararları Birinci Kitap (1965-1977)*, Ankara, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, 1979, s. 606.

²⁶ “Vatandaş” sıfatının dava ehliyeti açısından yeterli kabul edilmemesine karşın, “belde sakini” sıfatının yeterli kabul edilmesi gerektiği görüşü doktrinde, 1940’lı yıllarda, Sarıca tarafından savunulmuştur. Bkz. Sarıca, s. 86-90.

²⁷ Bu kararlara örnek olarak şunlar gösterilebilir: Danıştay 6. Dairesi’nin, 21.3.1988 tarihli ve E. 1987/931, K. 1988/417 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 19, Sayı: 72-73, 1989, s. 362-363; Danıştay 6. Dairesi’nin, 9.4.1992 tarihli ve E. 1991/3839, K. 1992/1435 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 23, Sayı: 86, 1993, s. 320-321; Danıştay 6. Dairesi’nin, 15.12.1993 tarihli ve E. 1993/1858, K. 1993/5451 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 25, Sayı: 89, 1995, s. 372.

²⁸ Danıştay, “vatandaş” sıfatını kural olarak dava açma ehliyeti açısından yeterli görmemekle birlikte, bu konuda istisnai kararlara da imza atmıştır. 10. Daire’nin, 1992 yılında verdiği bir karar dikkate değerdir. Mahkeme, kararında, konuyla ilgili görüşünü şu cümlelerle açıklamıştır: “Hukuk devleti esasının tüm kurum ve kuralları ile yerleştirilmesinin, ülkede yaşayan herkesin menfaati gereği olduğundan, toplumun ve dolayısıyla bireyin menfaatini zedeleyen, hukuk devleti esaslarına aykırı uygulamalara ilişkin işlemlere karşı bireylerin dava açmakta menfaati bulunmadığını söylemek mümkün değildir.

Öte yandan, dava konusu Bakanlar Kurulu kararı ile yabancı silahlı kuvvetlerin yurda çağrılması olayını, savaşı doğurucu, kışkırtıcı bir unsur olarak gören her Türk vatandaşının, hem hukuk devleti ilkesini yerleştirme gereği olarak, hem de ülkede çıkabilecek bir savaş bakımından kişisel, meşru ve güncel bir menfaati bulunduğundan” dava kabul edilmiştir. Danıştay 10. Dairesi’nin, 13.10.1992 tarihli ve E. 1990/4944, K. 1992/3569 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 23, Sayı: 87, 1993, s. 481.

²⁹ Danıştay’ın “vatandaş” sıfatını dava açma ehliyeti açısından yeterli görmediği kararlara örnek olarak şunlar gösterilebilir: Danıştay Dava Daireleri Kurulu’nun, 25.1.1974 tarihli ve E. 1972/586, K. 1974/80 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 16-17, 1975, s. 163; Danıştay 10. Dairesi’nin, 1.7.1993 tarihli ve E. 1993/2258, K. 1993/2798 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 25, Sayı: 89, 1995, s. 578; Danıştay 10. Dairesi’nin, 17.11.1998 tarihli ve E. 1993/4903, K. 1993/4528 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 25, Sayı: 89, 1995, s. 576.

³⁰ Danıştay 10. Dairesi’nin, 28.4.1992 tarihli ve E. 1990/2278, K. 1992/1673 sayılı kararı, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 4, 1992, s. 582.

2. 4001 sayılı Yasa'nın Yürürlükte Olduğu Dönem

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde, 10.6.1994 tarihli 4001 sayılı Yasa'yla yapılan değişiklikle iptal davalarıyla ilgili hüküm şöyle düzenlenmiştir:

“İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar hariç olmak üzere, kişisel hakları ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları”.

Görüldüğü gibi, bu maddede yapılan değişiklikle, iptal davalarının kural olarak menfaatleri değil, kişisel hakları ihlal edilenler tarafından açılacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin iptal davası açma hakkını sınırlama amaçlı olduğu açıktır. Ancak, bu yazının konusunu teşkil eden çevre davaları açısından bakıldığında, yasa koyucunun, yukarıda sözü edilen amacının tam tersine, dava açma hakkını genişlettiği ileri sürülebilir. Çünkü, değişiklikten sonra, İYUK'un 2. maddesinde “... çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar”la ilgili olarak açılacak iptal davalarında özel yetenekle ilgili herhangi bir koşul öngörülmemiştir. Hak arama özgürlüğünün Anayasa'nın 36. maddesine göre bir temel hak olduğu ve dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesi çerçevesinde ancak kanunla sınırlanabileceği düşünülürse, kanunda herhangi bir sınırlama öngörülme bu durumda, bu tip davalarda hak arama özgürlüğünün sınırsız olduğunu, yani herkesin çevre konusunda iptal davası açma hakkı bulunduğunu iddia etmek kanımca yanlış olmayacaktır.³¹

4001 sayılı yasaya ilişkin hazırlıkların gündeme getirildiği dönemde söz konusu değişikliğe en büyük muhalefetin, çevrecilerden, mimar mühendis odalarından ve onların iptal davası açma olanaklarını korumaya

---

Danıştay'ın milletvekili sıfatıyla açılan davaları “vatandaş” sıfatıyla kabul ettiği Usaş ve Çitosan kararları için bkz. Gözübüyük-Tan, s. 364-365.

³¹ Aynı görüş için bkz. Gözübüyük-Dinçer, s. 38.

çalışan hukukçulardan gelmesi³², Danıştay’ın, özellikle çevre davalarında dava ehliyetini geniş yorumlamasının toplumun geniş kesimlerinde memnuniyet yarattığının önemli bir göstergesi olmuştur.³³ Bu anlamda 4001 sayılı yasa değişikliğinde “çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar”ın dava ehliyetine getirilen sınırlamadan “hariç” tutulmasını, bu yasaya yönelen muhalefetin başarısı olarak algılamak mümkündür.

4001 sayılı Yasa’nın yürürlüğe girmesiyle, Danıştay’ın ve idare mahkemelerinin iptal davalarındaki özel yetenek koşuluna ilişkin değişikliği nasıl uygulayacakları ciddi bir merak konusu hâline gelmiştir. Bazı hukukçular, 4001 sayılı Yasa’nın “lafzı”na sıkı sıkıya bağlı kalınması durumunda, kamu hukuku sisteminin ciddi yaralar alacağını ileri sürmüşlerdir.³⁴ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu da, sanki gelişmeleri daha önceden tahmin etmiş gibi, 1990 yılında aldığı bir kararında, mahkemelerin dava açma ehliyetinin varlık koşulunu hak ihlali

---

³² Azrak, 4001 sayılı Yasa’yla getirilmeye çalışılan değişikliğin “... hukuk dışı davranışlara karşı kent halkının güvencesi olma işlevini başarıyla yürüten Mimarlar Odası ve benzeri meslek kuruluşları ile gönüllü çevre kuruluşlarının” ellerini kollarını bağlamaya yönelik olduğunu vurgulamıştır. Bkz. Azrak, 1994.

³³ Ancak, Danıştay’ın çevrenin korunmasına ve geliştirilmesine ilişkin iptal davalarında sergilediği dava ehliyetini genişletici yaklaşımın doktrinde tüm yazarlarca desteklendiğini söylemek mümkün değildir. Danıştay’ın Gökova Kararı’nda dava ehliyetini genişletici bir biçimde yorumlamasını eleştiren bir görüş Akıllıoğlu tarafından dile getirilmiştir. Akıllıoğlu görüşünü şöyle açıklamıştır: “*Bu çaptaki bir yatırım kararını bir gerçek kişi dava edebilir mi? Kanımca buna olanak bulunmamaktadır. Her şeyden önce ulusal ölçekli bir yatırım kararının bir gerçek kişinin kişisel hakları karşısında sahip olduğu ‘ekonomik zorunluluklar’ın temsil ettiği ağırlık karşılaştırma yapılabilir türden değildir*”. Bkz. Akıllıoğlu, s. 161.

³⁴ 4001 sayılı yasa değişikliğine şiddetle karşı çıkan Uler, söz konusu değişikliğin harfiyen uygulamaya konması halinde kamu hukuku sisteminin çökeceğini ve bu kadar “zırva” bir şeyin uygulanacağını sanmadığını açıklıyordu. Yıldırım Uler’in bu açıklaması için bkz. 7 Temmuz 1994 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, “Kamu Hukuku’na Ağır Darbe Vuruldu” başlıklı haber.

olarak düşünmelerinin, en başta iptal davalarının objektiflik niteliği³⁵ ile bağdaşmayacağını belirtmiştir.³⁶

Nitekim Danıştay ve idare mahkemeleri, çok kısa süren bir belirsizliğin ardından³⁷, gerçekleştirilen yasal düzenlemeye karşın daha önceki yaklaşımı koruma eğiliminde olduklarını ortaya koymuşlardır.

Danıştay Onuncu Dairesi'nin bu dönemde verdiği bir karar dikkat çekicidir. Onuncu Daire'nin kararı şöyledir: “*Anayasanın 2.maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri arasında 'hukuk devleti' olduğu yer almaktadır.*

Hukuk devletinin temel bir ögesi ve aynı zamanda zorunlu bir sonucu olan idarenin yargısal denetimine araç olan iptal davaları ile; idari işlemlerin hukuka uygun olup olmadığının saptanması, hukukun üstünlüğüne saygı duyulması ve sonuçta idarenin hukuka bağlılığının sağlanması amaçlanmaktadır.

İdari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargı yoluyla denetimini amaçlayan iptal davasının görülebilmesi için ön sorunlardan olan davacının subjektif ehliyetinin yargı yerince takdir edilebileceği açıktır.

2577 sayılı Yasanın 2.maddesinin (a) fıkrasında 'çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren' konularda ilgililerin dava açma hakkı 'kişisel hak

³⁵ İptal davalarının objektif niteliği ve bunun özel yetenek koşuluna etkileri konusunda bkz. Azrak, 1977, s. 150-155.

³⁶ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun, 2.2.1990 tarihli ve E. 1989/430, K. 1990/18 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 21, Sayı: 80, 1991, s. 113.

³⁷ Ankara 9. İdare Mahkemesi, 5.10.1994 tarihli ve E. 1991/828, K. 1994/1146 sayılı kararında dava ehliyetiyle ilgili olarak şu cümleye yer vermektedir: “*İşlemlerle davacının kişisel hakkının ihlal edilmediği, işlemle davacı arasında sadece bir menfaat alakası olduğu anlaşıldığından, kişisel hakkı ihlal edilmeyen davacının işbu davada dava açma ehliyetinin bulunduğunu kabule kanunen olanak yoktur.*” (Bu karar yayınlanmamıştır). Danıştay 8. Dairesi'nin 4.7.1994 tarihli ve E. 1994/4099, K. 1994/2003 sayılı kararında da, 4001 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden önce “menfaat ihlali” koşulunun gerçekleşmesi nedeniyle kabul edilmiş olan dava, bu Yasa'nın yürürlüğe girmesinden sonra, “kişisel hak ihlali”nin gerçekleşmemiş olması dolayısıyla ehliyetten reddedilmiştir. *DBB.*

ihlali’ koşulundan arındırılmıştır. Bununla, bir anlamda Yasa koyucunun ‘kamu yararını’ ilgilendiren konularda vatandaşların kayıtsız kalmalarını istemediği görülmektedir. Bu nedenle, ülkede yaşayan herkesin menfaati gereği, toplumun ve dolayısıyla bireyin menfaatini zedeleyen, kamu yararını ihlal eden işlemlerin hukuk aleminden silinmesini sağlamak için, kamu yararını ilgilendiren konulardaki idari işlemlere karşı bireylerin dava açma hakkını geniş yorumlamak gerekmektedir.

*Dava dosyasının incelenmesinden, tapuda hazine adına kayıtlı taşınmazın kadimden beri köy halkı tarafından mera olarak kullanıldığı iddiası da varken TÜRMOB lehine 49 yıllığına tesis edilen irtifak hakkının, köy halkının ve köy halkından olması nedeniyle davacının şahsi menfaatini ilgilendiren bir konuya ilişkin olduğu dolayısıyla davacının dava ehliyetinin bulunduğu anlaşılmaktadır”.*³⁸

Görüldüğü gibi Danıştay, bu kararında, bir yandan Yasa’da yer alan “... gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar” kavramını geniş yorumlayarak “kişisel hak ihlali”nin sınırlarının dışına çıkmış, diğer yandan da dava konusu işlemin “davacının şahsi menfaatini” ilgilendirdiğini söyleyerek, Yasa değişikliğinden önceki içtihadını sürdürme eğiliminde olduğunu ortaya koymuştur.

Birinci dönemdeki Danıştay içtihadı gibi, bu dönemde ortaya çıkan içtihat da, genel olarak dava ehliyeti konusunda hak arama özgürlüğünü genişletici bir eğilim sergilemiştir. Ancak, bu dönemi bir öncekinden ayıran iki özellik vardır. Bunlardan ilki, birinci dönemdeki içtihadta yasadaki “menfaat ihlali” kavramının “ilgi” olarak kabul edilmesi suretiyle, dava konusu işlemler ciddi ve makul ilgi kurabilenlerin açmış oldukları davalar kabul edilerek hak arama özgürlüğünün genişletilmesine karşın, bu dönemdeki içtihadta bu eğilimin, Yasa’da yer alan “...gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar” ibaresinin geniş yorumlanması suretiyle sürdürülmesidir.

---

³⁸ Danıştay 10. Dairesi’nin, 4.12.1995 tarihli ve E. 1995/268, K. 1995/6281 sayılı kararı, *DBB*.

İkinci özellik ise, Danıştay'ın, 4001 sayılı Yasa'da “*çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar*”da herhangi bir özel yetenek koşulu öngörülmemiş olmasına karşın, bu konulardaki davalarda da “menfaat ihlali” koşulunu aramaya devam ediyor gibi bir tutum içerisine girmiş olmasıdır. Yukarıda sözü edilen kararda da gözlemlenebilecek bu tutuma verilebilecek en çarpıcı örnek, dönemin sona ermesinden sonra, 2001 yılında verilmiş bir Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu kararında yer alan ibaredir.

Danıştay'a göre, [*Anayasa Mahkemesi'nin*] iptal kararına esas olan düzenlemede dahi ‘... *çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar hariç olmak üzere ...*’ şeklinde sınırlama ile *çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması konularında açılacak davalarda dava açma ehliyeti önceki düzenlemede olduğu gibi korunmuştur.*”³⁹

Görüldüğü gibi Danıştay, 4001 sayılı Yasa'da “... *çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar hariç olmak üzere ...*” ibaresinden hareketle, bu konularda açılacak olan iptal davalarında, kanunda herhangi bir özel yetenek koşulu getirilmemiş olmasına karşın, “menfaat ihlali”nin “*önceki düzenlemede olduğu gibi*” korunduğu kanaatinde olduğunu bu kararında vurgulama gereksinimi hissetmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararından Sonraki Dönem

Anayasa Mahkemesi, 21.9.1995 tarihli ve E. 1995/27, K. 1995/47 sayılı kararıyla⁴⁰, 4001 sayılı Yasa'yla İYUK'un 2. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde “menfaatleri ihlal edilenler” deyiminin yerine getirilen “kişisel hakları ihlal edilenler” deyimini Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiş⁴¹ ve iptal kararının Resmi Gazete'de

³⁹ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 19.10.2001 tarihli ve E. 2001/415, K. 2001/737 sayılı kararı, *DBB*.

⁴⁰ Bu karar için bkz. *Resmî Gazete*, Sayı: 22607, 10.4.1996.

⁴¹ Anayasa Mahkemesi, “*iptal nedeniyle kural yapısının bozulması, anlam yanlışlığı olasılığı ve duraksamalarla uygulama olanaksızlığına yol açabileceği gözetilerek (a)*

yayımlanmasından üç ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.⁴² Ancak yasa koyucu İYUK'ta bu şekilde ortaya çıkan boşluğu 2000 yılına kadar doldurmamıştır.

Bu dönemde Danıştay'ın eğilimi, iptal davalarında özel yetenek koşulu olarak “menfaat ihlali”ni aramayı sürdürmek olmuştur. Yasada, iptal davalarında dava açma ehliyetini sınırlayan bir özel yetenek koşulu yoktur ve Anayasa Mahkemesi'nin tespit ettiği ve doldurulması için yasa koyucuya süre verdiği yasa boşluğu, Danıştay tarafından da defalarca tespit edilmiştir. Buna karşın Mahkeme, sanki Yasa'da iptal davası açabilmek için “menfaat ihlali” koşulu aranıyormuş gibi karar vermeye devam etmiştir.⁴³ Danıştay, “menfaat” koşulunu yasada yer almamasına karşın uygulamak konusunda o kadar kararlıdır ki, bir kararda, bu koşulun hâlâ mevzuatta yer aldığı yönünde bir ifade dahi kullanılabilmektedir.⁴⁴ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından konuyla ilgili olarak alınan ve başka bazı kararlarla⁴⁵ da ciddi

---

alt bendinin iptal edilen ibare dışında kalan bölümünün de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince iptaline” karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi'nin 21.9.1995 tarihli ve E. 1995/27, K. 1995/47 sayılı kararı, TC Resmi Gazete, Sayı: 22607, 10.4.1996, s. 29.

⁴² Anayasa Mahkemesi kararıyla ilgili bir değerlendirme için bkz. Erhürman, s. 44-47.

⁴³ “Bakılan davanın açıldığı tarihte söz konusu hukuksal boşluğu dolduracak bir yasal düzenleme getirilmemiş olmakla birlikte idari yargı yerleri içtihat yoluyla iptal davalarını açabilmek için menfaat ilgisini aramışlardır”. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 11.11.2004 tarihli ve E. 2002/196, K. 2004/1850 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 35, Sayı: 109, 2005, s. 54; Aynı yöndeki bir karar için bkz. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 6.10.2005 tarihli ve E. 2004/3, K. 2005/2371 sayılı kararı, *DBB*.

Bu konuda şu kararlar da örnek gösterilebilir: Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun, 8.3.1996 tarihli ve E. 1995/913, K. 1996/143 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 27, Sayı: 92, 1997, s.145; Danıştay 10. Dairesi'nin, 21.5.1996 tarihli ve E. 1995/4319, K. 1996/2743 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 27, Sayı: 92, 1997, s. 768-769.

⁴⁴ “Doktrinde ve mevzuatta belirtildiği üzere iptal davaları, ... şahsi, meşru ve aktüel bir menfaati ihlal edilenler tarafından açılabilen davalardır”. Danıştay 4. Dairesi'nin, 8.10.1998 tarihli ve E. 1998/4054, K. 1998/3514 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 29, Sayı: 99, 1999, s. 211.

⁴⁵ Bu kararlara örnek olarak şunlar gösterilebilir: Danıştay 5. Dairesi'nin, 27.11.1996 tarihli ve E. 1996/2, K. 1996/3674 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 27, Sayı: 93,

benzerlikler taşıyan, kanımca son derece önemli, üzerinde durulması ve tartışılması gereken kararda, Mahkeme şu ifadeleri kullanmıştır:

“Anayasa Mahkemesi’nin, ... iptal kararından sonra bu konuda yeni bir düzenleme yapılmadığı için idari dava türlerinden iptal davalarındaki subjektif ehliyet koşulu konusunda yasal boşluk bulunmakla birlikte; iptal davasının içtihat ve doktrinde belirlenen hukuki nitelikleri göz önüne alındığında, idare hukuku alanında tek taraflı irade açıklamasıyla kesin ve yürütülmesi zorunlu nitelikte tesis edilen idari işlemlerin, ancak bu idari işlemlerle kişisel, meşru ve güncel bir menfaat ilişkisi olanlar tarafından iptal davasına konu edilebileceğinin kabulü zorunludur.

Yukarıda belirlenen kişisel, meşru ve güncel menfaat alakasının varlığı taraf ilişkisinin kurulmasında yeterli sayılmakta ve bu husus davanın niteliğine ve özelliğine göre idari yargı yerlerince belirlenmekte, davacının idari işlemlerle ciddi ve makul maddi ve manevi bir ilişkisinin bulunduğu anlaşılması, dava açma ehliyetinin varlığı için yeterli sayılmaktadır.

İptal davaları ile idari işlemlerin hukuka uygun olup olmadığının saptanmasına, hukukun üstünlüğünün sağlanmasına, böylece de idarenin hukuka bağlılığının belirlenmesine, sonuçta hukuk devletinin gerçekleştirilebilmesine olanak sağlandığından bu davalarda menfaat ilişkisinin dar yorumlanmaması gerekmektedir.”⁴⁶

Görüldüğü gibi, Danıştay’ın Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararından sonraki dönemdeki eğilimi, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması konularında açılan davalarla diğerleri arasında herhangi bir

---

1997, s. 252; Danıştay 10. Dairesi’nin, 13.11.1997 tarihli ve E. 1997/1548, K. 1997/4387 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 28, Sayı: 96, 1998, s. 560; Danıştay 10. Dairesi’nin 21.12.1998 tarihli ve E. 1996/5207, K. 1998/6855 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 29, Sayı: 100, 1999, s. 533; Danıştay 10. Dairesi’nin 21.12.1998 tarihli ve E. 1996/4937, K. 1998/6853 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 29, Sayı: 100, 1999, s. 536.

⁴⁶ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 13.6.1997 tarihli ve E. 1997/195, K. 1997/400 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 28, Sayı: 95, 1998, s. 82-83; Aynı yönde bir karar için bkz. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 26.1.2000 tarihli ve E. 1999/390, K. 2000/761 sayılı kararı, *DBB*.

ayrım yapmaksızın, yasa koyucu tarafından doldurulmayan yasa boşluğunu kendisinin uzun bir süreden beri uygulamakta olduğu içtihadıyla doldurmak ve Anayasa'nın 36. maddesine göre bir temel hak olan hak arama özgürlüğünü içtihat yoluyla sınırlamak yönünde olmuştur. Danıştay, bu eğilimini, “*iptal davalarının bugüne kadar gelen ve yargı yerlerince genel kabul gören teorisi*”yle açıklamaktadır.⁴⁷ Bu arada, Danıştay'ın “menfaat alakası”nı eskisi gibi yargısal içtihatlarla belirlemesi gerektiği görüşünün doktrinde⁴⁸ de destek bulduğunu belirtmek gerekmektedir.

4. 4577 sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikten Sonraki Dönem

4577 sayılı Kanunla yapılan değişiklik idari yargılama usulünde özel yetenek koşulu konusunda 4001 sayılı Yasa'dan önceki düzenlemeyi aynen geri getirmiştir. Dolayısıyla iptal davası açabilmek için dava konusu idari işlemle davacı arasında ciddi ve makul bir ilginin bulunması yeterlidir.

Danıştay, bu dönemde, daha önceki içtihadıyla tutarlı biçimde, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması konularında açılan iptal davalarında hak arama özgürlüğünü geniş yorumlama eğilimini sürdürmüş ve bazı durumlarda “vatandaş” sıfatının dahi dava açabilmek açısından yeterli olduğu sonucuna varmıştır.

Nitekim Danıştay, Yusuf Bozkurt Özal'ın Süleymaniye Camii haziresine defnine izin verilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararına karşı açılan davada, “... *dava konusu Bakanlar Kurulu kararı ile defin yapılacak olan yerdeki Süleymaniye Camii ve çevresinin İstanbul Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 12.7.1995 günlü, 6848 sayılı kararıyla 'kentsel ve tarihi SİT, kentsel ve arkeolojik SİT alanı' olarak kabul ve ilan edilmiş olduğu iddiasıyla, söz konusu Bakanlar Kurulu*

⁴⁷ Danıştay 10. Dairesi'nin bu kararına göre, “... *iptal davalarının bugüne kadar gelen ve yargı yerlerince genel kabul gören teorisine göre, idari işlem nedeniyle iptal davasının kişisel, güncel ve meşru menfaati ihlal edilenler tarafından açılacağı bilinmektedir*”. Danıştay 10. Dairesi'nin, 17.6.1997 tarihli ve E. 1997/2038, K. 1997/2464 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, Yıl: 28, Sayı: 95, 1998, s. 658.

⁴⁸ Gözübüyük-Dinçer, s. 73.

kararının iptali istemiyle, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması açısından her vatandaşın dava açmada menfaati bulunduğu kabulü gerekeceğinden, davacının vatandaş olarak, bir kişinin belediye mezarlığı dışında özel bir yere defnini öngören Bakanlar Kurulu kararının iptalini istemekte menfaati bulunduğu açık olup; davanın ehliyet yönünden reddi yolunda verilen kararda hukuka uygunluk bulunmamaktadır”⁴⁹ hükmüne varmıştır.

Danıştay, daha sonraki kararlarında da, “*çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren konularda vatandaş, belde veya semt sakini sıfatıyla dava açılabileceği Danıştay içtihatlarıyla kabul edilmiştir*”⁵⁰ diyerek bu tutumunu sürdürmüştür.

Danıştay, 2007 yılında verdiği bir diğer kararında, tarihi eser niteliğindeki bir handa kiracı olarak oturmakta olan kişilerin açtığı davanın kabul edilmesi gerektiğine hükmederken de, “*çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması imar uygulamaları gibi kamu yararını ilgilendiren konularda dava açma ehliyetinin bu durum göz önünde bulundurularak geniş yorumlanmak suretiyle saptanacağı, Danıştay içtihatlarıyla kabul edilmiş bulunmaktadır*” demiştir.⁵¹

III. YİM KARARLARINDA MENFAAT İHLALİ

KKTC’de idari yargıda açılan çevre davalarının sayısı TC’dekilere kıyasla çok azdır. Yurttaşların açtıkları çevre davaları, çevre konusundaki kararların uygulanması sürecine katılımın en önemli türlerinden biridir.⁵² Turgut’un dediği gibi, “*katılım ilkesinin çevre hukukunun hem diğer ilkelerinin hem de bazı araçlarının hayata geçirilmesindeki katkısı*”nı

⁴⁹ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 19.10.2001 tarihli ve E. 2001/415, K. 2001/737 sayılı kararı, *DBB*.

⁵⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 11.11.2004 tarihli ve E. 2004/741, K. 2004/1854 sayılı kararı, *DBB*.

⁵¹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 21.3.2007 tarihli ve E. 2005/1582, K. 2007/378 sayılı kararı, *DBB*.

⁵² Turgut, 1998, s. 277.

yadsımak mümkün olmadığına⁵³ göre, KKTC’de çevre davalarının sayısının azlığının çevrenin korunması ve geliştirilmesi konusunda sevinilecek bir şey olmadığı açıktır. Bu durum, bir yandan çevre konusundaki duyarlılığın yeterince gelişmediğinin, diğer yandan da yurttaşların yönetime katılım konusundaki isteksizliğinin üzücü bir göstergesidir.⁵⁴

Bununla birlikte, özellikle son yıllarda, Kuzey Kıbrıs’ta da çevre davaları önemli bir gündem oluşturmaya başlamıştır. Bunlardan biri olan ve halk arasında “Karpaz’a elektrik götürülmesiyle ilgili dava” olarak bilinen davada YİM’in vermiş olduğu karar⁵⁵, bundan sonraki içtihata da ışık tutma özelliği taşıdığından, bu yazının konusu açısından ayrıntılı bir incelemeyi hak etmektedir.

1. Davanın Konusu

Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu, 27.2.2007 tarihinde Dipkarpaz Köyü’nden Zafer Burnu’na kadar olan bölgeye direkler üstünde enerji iletim hattı çekilmesi için ihaleye çıkılmasına karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda çıkılan ihale sonuçlanmış ve davanın dinlendiği tarih itibarıyla tamamlanmıştır. Enerji üretim hatlarının çekilmesinin ardından bölgedeki küçük turizm işletmeleri ile Apostolos Andreas Manastırı’na, gümrük gözetleme binasına ve polis lojmanına elektrik akımı verilmiştir.

Dipkarpaz köyünden Zafer Burnu’na kadar olan bölge, Bakanlar Kurulu kararlarıyla koruma altına alınmış ve milli park olarak ilan edilmiştir.

---

⁵³ Turgut, 1998, s. 241.

⁵⁴ İdari yargıda iptal davası açılmasının yurttaşların yönetime katılma yollarından biri olduğu konusunda bkz. Eroğul, s. 141.

Onar, bu konudaki görüşünü şöyle ifade etmektedir: “İdari uyumsuzluklar tamamen özel mahiyette ve idare hukukuna mahsus uyumsuzluklardır ve halkın idare tüzelkişiliği içerisinde pasif bir süje ve kitle olmayıp, ilgili ve aktif bir organ sayılmasının bir sonucudur”. Bkz. Onar, s. 1376.

⁵⁵ YİM’in 29.12.2010 tarihli, 177/2007 sayılı kararı. (Bu yazının bundan sonraki kısmında bu karara yapılacak atıflarda yalnızca sayfa numarası verilecektir)

Yeşil Barış Hareketi, Kıbrıs Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı, Kıbrıs Türk Biyologlar Doğayı Araştırma ve Koruma Derneği ile birlikte altı yurttaş, ihaleyle ilgili kararın hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle, iptali istemiyle YİM’de bir iptal davası açmışlardır.

Davacılar, bölgeye direkler üzerinde yüksek gerilim hattı çekilmesi dolayısıyla yangın çıkma ihtimali olduğunu, çıkabilecek yangından bitki ve hayvanların zarar görebileceğini, dikilen elektrik direklerinde bulunan zehirli kimyasalların bitki ve hayvanlara zarar vereceğini, kumsalların ışıktandırılmasının yumurtadan çıkarak denize doğru giden deniz kaplumbağalarının yönlerini şaşırmasına neden olacağını, bunun sonucunda denize ulaşmadan telef olacakları için kaplumbağaların üreme faaliyetlerinin etkileneceğini, bölgede doğal yaşam sürdüren Kıbrıs eşeklerinin veya diğer canlıların dikilen direklere çarpıp telef olma ihtimalinin bulunduğunu, bölgeye elektrik götürülmesinin ileriye yönelik bir yatırım olduğunu, elektrik götürülmesinin bölgeyi yerleşime açmak için alt yapı çalışmalarının bir parçasını oluşturduğunu, bölgenin yerleşime açılması hâlinde milli parkın niteliğini kaybedeceğini ve bölgede bulunan tarihi eser ve kalıntıların tahrip edileceğini iddia etmişlerdir.

2. Davanın Sonucu

YİM, KKTC mevzuatını incelemiş ve dava konusu idari işlemin hukuka aykırılığıyla ilgili olarak şu sonuca varmıştır: Mevzuattaki ilgili maddeden “*açıkça görüldüğü gibi, dava konusu bölgeye elektrik ile ilgili alt yapı hizmet ve faaliyetlerinin yapılabilmesi, Planlama Makamı, Anıtlar Yüksek Kurulu ve ilgili dairelerin görüşleri doğrultusunda belirlenecek koşullara göre yapılır.*

Bu kurala göre, milli park alanına elektrik alt yapısı ve/veya hizmet ve faaliyetlerin götürülmesi planlama makamı ve Anıtlar Yüksek Kurulunun olumlu görüş vermesi koşuluna bağlıdır. Konu ile ilgili olarak görüşü sorulan Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu ... dava konusu bölgeye, karardaki gerekçelerle, elektrik alt yapısı götürülmesini uygun bulmamıştır. Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun

... kararına rağmen, davalının dava konusu ihale kararını alması mevzuata aykırıdır”.⁵⁶

YİM, dava konusu idari işlemin hukuka aykırı olduğunu yukarıdaki gerekçelerle saptamış olmasına karşın, “dava konusu ihale kararının davacıların güncel menfaatlerini olumsuz yönde etkilediğini söylemek olası değildir”⁵⁷ diyerek, davayı reddetmiştir. YİM’in bu kararının gerekçesi şöyledir: “Davacıların bölgeye elektrik akımı götürülmesi hâlinde bölgenin yerleşime açılacağı, yapılaşma nedeni ile milli park niteliğini yitireceği, eski eserlerin zarar göreceği iddiaları varsayıma dayanan ileriki tarihlerdeki olasılıklarla ilgili olup bunlardan dolayı davacıların güncel bir menfaatlerinin olumsuz etkilenmesi söz konusu değildir. Kaldı ki, bu endişelere sebebiyet veren olasılıkların meydana gelmesini engelleyen yasal mevzuat vardır ve bu olasılıkların önlenmesi için yasal yollar mevcuttur”.⁵⁸

3. Kararın “Menfaat İhlali” Koşulu Çerçevesinde İncelenmesi

YİM, yukarıda konusu ve sonucu özetlenen kararda, iptal davalarında özel yetenek koşuluyla ilgili çeşitli saptamalar yapmıştır. Bu saptamaların ayrı ayrı ele alınıp incelenmesi, bundan sonra açılacak çevre davalarında verilecek kararlara ışık tutması açısından yararlı olacaktır.

a) “Menfaat ihlali” koşulu ilk inceleme aşamasında değerlendirilir

İdari yargıda iptal davası iki aşamada sonuca bağlanır. Birinci aşama ilk inceleme aşamasıdır ve bu aşamada iptal davası önkoşullar yönünden incelenir. İlk incelemenin sonucunda mahkeme davanın kabul edilip edilmeyeceğine karar verecek ve davayı kabul ederse, esasa ilişkin inceleme aşamasına geçerek isteme ilişkin kararını verecektir.

---

⁵⁶ s. 21.

⁵⁷ s. 17.

⁵⁸ s. 17.

İptal davasında özel yetenek koşulu olan “menfaat ihlali” davacıya ilişkin önkoşullar arasında yer alır.⁵⁹ Yukarıda, Danıştay’ın içtihadının tartışıldığı bölümde görülebileceği gibi, dava konusu idari işlemle davacı arasında ciddi ve makul bir ilgi varsa, mahkeme davayı kabul edecek ve işin esasına geçecektir. Davacı ile dava konusu idari işlem arasında ciddi ve makul ilgi bulunmayan durumlarda mahkemeden beklenen davayı reddetmek ve işin esasına hiç girmemektir.

Oysa YİM, ilk derece mahkemesi olarak tek yargıyla baktığı bazı davalarda, istinaf aşamasında menfaat ihlali tespit edilip işin esasına girilmesi için dosyanın yeniden kendisine gönderilebileceği öngörüsüyle, davacıyla dava konusu idari işlem arasında ciddi ve makul bir ilginin bulunmadığını tespit etmiş olmasına karşın, işin esasına da girip kararını açıklama gereğini hissetmektedir. Bu konuya örnek olarak gösterilebilecek bir kararında YİM, şu görüşü ortaya koymuştur: “*Bu sonuca göre Davacının bu davayı yürütmekte meşru menfaati yoktur. Meşru menfaat yokluğunda davanın esasına girmeden davanın bu safhada iptal edilmesi gerekir. Ancak meşru menfaata ilişkin bu kararın istinaf edilebileceğini de dikkate alarak Davalıların Müdafaaada ileri sürdükleri ön itirazlar ile meselenin esasını da incelemeyi uygun buldum*”.⁶⁰ Türkiye’deki idari yargı sisteminde, ilk derece mahkemesi kararlarına karşı kural olarak temyiz kanun yoluna başvurulmakta ve temyiz mercii kararı bozduğu zaman mesele tekrar ilk derece mahkemesinin önüne gelmektedir. Ancak, İYUK’ta açıkça belirtilen istisnai durumlarda temyize değil, itiraz yoluna başvurulması gerekir. İtiraz yolunda, aynen KKTC’deki istinaf yolunda olduğu gibi, ilk derece mahkemesinin esasa ilişkin kararı Bölge İdare Mahkemesi tarafından hukuka aykırı bulunursa, Bölge İdare Mahkemesi kararı bozarak dosyayı ilk derece mahkemesine geri göndermemekte, esasa girerek kesin kararı vermektedir. Ancak, ilk derece mahkemesinin davayı ilk inceleme aşamasında, örneğin özel yetenek koşulunun bulunmaması nedeniyle reddettiği durumlarda, İYUK’un 45. maddesinden hareketle

⁵⁹ Gözübüyük-Tan, s. 337-338.

⁶⁰ YİM’in, 10.10.2007 tarihli ve 1/2001 sayılı kararı, s. 14.

Bölge İdare Mahkemesi kararı bozmakta ve dosyayı, esasa ilişkin kararı vermesi için ilk derece mahkemesine geri göndermektedir.

KKTC’de de, aynen TC’deki itiraz yolunda olduğu gibi, istinaf mahkemesi, ilk derece mahkemesinin esasa ilişkin kararının hukuka uygun olmadığı sonucuna varırsa kararı bozmamakta, kesin kararı kendisi vermektedir. Ancak, ilk derece mahkemesi, özel yetenek koşulunun bulunmadığının bir ön itiraz olarak ileri sürüldüğü durumlarda, menfaat ihlalinin bulunmadığına karar verir ve bu karar istinaf edilirse, üç yargıçla istinafi görüşen YİM’in menfaat ihlalinin bulunduğu kanaatine ulaşması durumunda dosyanın yeniden ilk derece mahkemesinin önüne gelmesi gerekir. İşte bu şartlar altında, tek yargıçla karar veren ilk derece mahkemeleri, sürecin gereksiz yere uzayacağı düşüncesiyle, menfaatin yokluğuna karar vermelerine karşın, işin esasına girme ve o konudaki kararı da açıklama yoluna gitmektedirler. Uyuşmazlığın hâllinin gereksiz yere uzamasını önlemek amaçlı bu eğilimi anlamak mümkündür. Ancak, kanımca, menfaatin ihlal edilmesinin işin esasına girebilmek için bir ön koşul olduğu hatırlanarak, bu durumlarda dahi esasa ilişkin incelemeyi yapmama kuralına uymak gerekir.

Onar, bu meseleyle ilgili görüşlerini şöyle özetlemektedir: “... iptal davalarında menfaat şartı davanın esasına taalluk etmiyen, dışında kalan ve sadece davanın kabulü ve dinlenmesi için aranan bir usul ve şekil şartıdır: menfaatin ihlal edilmiş olması davanın neticesine tesir etmez. Yani menfaatin ihlal edilmemiş olması davanın reddi veya ihlal edilmiş olması davanın kabulü ile bu menfaati ihlal eden hukuki tasarrufun iptali için bir sebep teşkil etmez. Bu şart davada ciddiyeti temin etmek, alâkasız kimselerin lüzumsuz müracaatlarla idari kaza mercilerini işgal etmelerine mani olmak için konulmuş şekli bir şarttır: Davacının kararla ciddi ve makul bir alâkası olduğu ve binaenaleyh davasının da ciddi ve samimi bulunduğu anlaşılınca dava kabul edilir. Esas hakkındaki kararda artık bu menfaat şartının hiçbir yeri ve tesiri yoktur: menfaatin mevcudiyeti ve ihlal edilmiş olduğu sabit olsa ve fakat idari kararda bir

*sakatlık, bir iptal sebebi bulunmasa iptal talebi reddedilir ve menfaati ihlal eden karar yürürlükte kalmaya devam eder”.*⁶¹

YİM de, 49/77 sayılı kararında, *“idare hukukunda meşru menfaat koşulu davanın esasını ve temelini teşkil etmez. Yani başka bir anlatımla meşru menfaatin ihlâl edilmiş olması davanın sonucunu etkilemez. İdare hukukunda menfaat koşulu başvurunun kabulü ve dinlenmesi için aranan bir usul ve şekil koşuludur. Meşru menfaatin ihlâl edilmemiş olması başvurunun reddi veya ihlâl edilmiş olması, başvurunun kabulü ile bu gibi meşru menfaati ihlâl eden hukuki tasarrufun ihlâli için bir sebep teşkil etmez”* demiştir.⁶²

Onar’ın sözlerinden ve YİM’in yukarıda aktarılan kararından da anlaşılacağı gibi, “menfaat ihlali” bulunmaması dava konusu idari işlemin hukuka uygun olduğu anlamına gelmeyeceği gibi, “menfaat ihlali”nin bulunması da işlemin hukuka aykırı olduğu anlamına gelmeyecektir. Bu bağlamda, ilk inceleme aşaması ile esasa ilişkin inceleme aşaması birbirine karıştırılmamak gerekir.

Nitekim YİM de, *“yönetmel/yürütsel kararların iptali için yönetsel yargı yerinde açılan iptal davaları genel olarak iki aşamada karara bağlanır. Birinci aşama davanın ön koşullar yönünden incelenmesi, ikinci aşama ise davanın özünün yani hukuka aykırılık iddiasının karara bağlanmasıdır. Bir iptal davasının özünün dinlenebilmesi, yani iptali istenen yönetsel/yürütsel kararın iddia edilen sakatlığının incelenebilmesi için birinci aşamayı yani ön koşullar yönünden yapılan incelemeyi geçmesi, aranan koşulları taşıdığından görülmesi gerekir”* demiştir.⁶³

Ancak, Yüksek Mahkeme Yargıçısı Narin Ferdi Şefik, YİM’in yakın zamanlarda verdiği konuyla ilgili kararlara yazdığı karşı oylarda, bazı davalarda, iptal davasındaki özel yetenek koşuluna ilişkin kararın davanın esasını incelendikten sonra verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Şefik, bir atama işleminin iptalinin istendiği davada şu görüşü dile getirmiştir: *“İlk*

⁶¹ Onar, s. 1388.

⁶² Alıntı için bkz. YİM’in 4.10.1984 tarihli, 93/83 sayılı kararı, s. 3.

⁶³ YİM’in 6.11.2007 tarihli ve 177/07 sayılı kararı (D. 15/07), s. 5.

*nazarda bir kanunsuzluk varsa ve bu kanunsuzluk davacıyı etkiliyorsa davacının meşru menfaati olmadığı söylenemez. Kanunsuzluk konusunda ancak taraflar dinlendikten sonra karar verilmelidir. Atamada kanunsuzluk varsa bu ancak dava dinlendikten sonra ortaya çıkacaktır. Davacının meşru menfaati olmadığına bu safhada karar verildiği takdirde kanunsuzluk ortaya çıkmayacaktır ve idare denetimsiz kalacaktır. Dava dinlenmeden atamanın kanunsuz olup olmadığı belirlenmeyecek ve bu durumda Davacının meşru menfaati olup olmadığı belli olmayacaktır”.*⁶⁴

Şefik’in, KKTC idari yargısında iptal davasında özel yetenek koşulunun zaman zaman dar yorumlanması neticesinde idari işlemlerin yargı denetiminin dışında kalması konusunda duyduğu endişe yerindedir. Bununla birlikte, “menfaat ihlali” koşulunun davanın ilk inceleme aşamasında ele alınması gerektiği konusunda doktrinde ve içtihadta yaygın bir görüş birliği bulunduğunu hatırlamak gerekir. Davacının dava konusu işlemle ciddi ve makul bir ilgisi varsa, mahkeme esasa geçecek ve işlemin hukuka aykırı olup olmadığına karar verecektir. Menfaat ihlalinin varlığı hiçbir biçimde işlemin hukuka aykırı olduğu anlamına gelmez. Benzer biçimde menfaat ihlali yoksa, mahkeme davanın esasına girmeyecek, dolayısıyla dava konusu idari işlem hukuka aykırı olsa bile, mahkemenin bu işlemin hukuka aykırı olup olmadığı konusunda yargılama yapması ve işlemi iptal etmesi mümkün olmayacaktır. O hâlde, herhangi bir iptal davasında menfaat ihlalinin var olup olmadığı incelenmeden davanın esasına girilmesi ve işlemin hukuka aykırı bulunması hâlinde menfaatin de var sayılması mümkün değildir.

Yukarıda anlatılanlardan hareketle, “Karpaz’a elektrik götürülmesiyle ilgili” davada YİM tarafından verilen kararda iki nokta ciddi bir tartışma konusudur. İlk olarak YİM’in, işin esasına girip dava konusu idari işlemin hukuka aykırı olduğunu söyledikten sonra, davayı

---

⁶⁴ YİM’in, 28.12.2009 tarihli ve 64/06 sayılı kararı, s. 11; Şefik’in aynı yöndeki karşı oyları için bkz. YİM’in, 5.2.2010 tarihli ve 82/08 sayılı kararı, s. 6; YİM’in 26.3.2010 tarihli ve 140/08 sayılı kararı, s. 6.

“güncel menfaat” bulunmadığı gerekçesiyle reddetmesini⁶⁵ anlamak mümkün değildir. Böyle bir yaklaşım, bir yandan özel yetenek koşulunun iptal davalarında yalnızca gayriciddi davaların reddedilmesini sağlamak için kabul edilmiş bir önkoşul olduğunu atlamakta, diğer yandan da hukuka aykırı olduğu mahkeme tarafından saptanmış bir idari işlemin, Onar’ın dediği gibi şekli bir sebeple, hukuk alemindeki varlığını sürdürmesini sağlamak gibi hukuk devleti ilkesi açısından kabul edilmesi mümkün olmayan bir sonuç doğurmaktadır.

Bu noktadan hareketle, Yüksek Mahkeme Yargıcı Şefik’in karara yazdığı karşı oyda ortaya koyduğu, “*kanuna aykırı uygulama olduğu tesbit edildikten sonra, davacıların meşru menfaati olduğunu kabul ederim*” görüşü⁶⁶ ilk bakışta hukuk devleti ilkesi açısından daha uygundur. Bununla birlikte, yukarıda tartışılmış olduğu gibi, iptal davalarındaki ilk inceleme aşamasıyla esasa ilişkin inceleme aşamasının birbirine karışması sonucunu doğuracağından, bu görüşün kabulünün de güç olduğunu vurgulamak gerekir.

b) Dava konusu işlemlerle davacının menfaatinin ihlal edilip edilmediği mahkeme tarafından re’sen incelenir

İdari yargılama usulünde davacının menfaatinin ihlal edilip edilmediği yukarıda belirtilmiş olduğu gibi ilk inceleme aşamasında, mahkemece re’sen dikkate alınır.⁶⁷ Nitekim YİM’e göre de, “*davalı tarafından ön koşullarla ilgili bir itiraz yapılmayan durumlarda, ön koşulların mevcut olmadığı mahkeme önündeki olgulardan açıkça öngörülyorsa, mahkeme bu hususu re’sen dikkate alır ve davanın özünü incelemeye geçmeden davayı iptal eder*”.⁶⁸

Bunun doğal sonucu, idari yargıda açılan davalarda, davacının ve davalının menfaat ihlali konusunda herhangi bir iddia ileri sürülüp sürülmediğine ve bu iddialarla ilgili gerekçelerin yeterli olup olmadığına

---

⁶⁵ s. 18.

⁶⁶ s. 22.

⁶⁷ Çırakman, s. 122.

⁶⁸ s. 6.

bakılmaksızın, her iptal davasında özel yetenek koşulunun mahkemece re’sen değerlendirilmesidir.

Oysa YİM, “Karpaz’a elektrik götürülmesiyle ilgili dava”da, yukarıda davanın sonucunun özetlendiği bölümde aktarıldığı gibi, menfaat ihlalinin değerlendirilmesi konusunda kendisini davacının ileri sürdüğü gerekçelerle bağlı saymış ve gerekçelerin “varsayıma dayanan ileriki tarihlerdeki olasılıklarla ilgili olup bunlardan dolayı davacıların güncel bir menfaatlerinin olumsuz etkilenmesi[nin] söz konusu” olmadığı sonucuna varmıştır.⁶⁹ Davacıların ileri sürdüğü gerekçelerin güncel bir menfaatlerinin ihlal edildiğini ispata yeterli olup olmadığı aşağıda incelenecektir. Ancak, bu noktada mahkemenin kendisini bu gerekçelerle bağlı saymasının doğru olmadığını altını çizmek gerekmektedir. Mahkeme, kararın son kısmında “konu ile ilgili olarak görüşü sorulan Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu ... dava konusu bölgeye, karardaki gerekçelerle, elektrik alt yapısı götürülmesini uygun bulmamıştır. Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun ... kararına rağmen, davalının dava konusu ihale kararını alması mevzuata aykırıdır” demektedir.⁷⁰

Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun, konuyla ilgili, 2007 tarihli, 7/19 sayılı kararı şöyledir: “Dipkarpaz Köyü ile Zaferburnu arasındaki Karpaz Emirnamesi’ne göre, ön imar sınırı dışında bulunan ve imara kapalı olan bu alan 3.11.1995 tarihinde alınan Anıtlar Yüksek Kurulu kararına göre;

- a) neolitik döneme ait toprak altında 15 yerleşim yeri bulunduğu,
- b) bölgede ziyaret edilir üç önemli eski eser alanının bulunduğu,
- c) alanın doğal özellik ile bakırlığı,
- d) karaktersitik florası ve faunası,
- e) başka ülkelerde bile az bulunan ardiç korulukları,

---

⁶⁹ s. 17.

⁷⁰ s. 21.

f) göçmen kuşların uğrak yeri olması,

g) nesilleri yok olmakla karşı karşıya bulunan Caretta Caretta ve Chelonia Myda türü kaplumbağaların yumurtlama yerlerine sahip olduğu,

h) nesli tükenmek üzere olan Akdeniz fokunun bu bölgede görüldüğü ve

i) doğal yaşam sürdüren yabani kuş ile hayvan türlerini barındırdığı gerekçeleri ile doğal ve arkeolojik sit alanı olarak ilan edilmiştir.

Yukarıdaki gerekçelerle, bu bölgeye böyle bir elektrik altyapısının getirilmesi ciddi zararlar vereceği için uygun bulun[mamış], bahse konu tesislerin elektrik ihtiyaçlarını[n] alternatif enerji yöntemleri (güneş enerjisi vb. çevreyi tahrip etmeyen) ile karşılanmasının uygun” olacağına karar verilmiştir.

Bu noktadan hareketle, dava konusu bölgeye elektrik alt yapısı götürülmesinin bu konularda yetkili olan makam tarafından, kararda ayrıntılı olarak belirtilen gerekçelerle uygun bulunmadığı mahkeme tarafından da saptandıktan sonra, davacılarla hukuka aykırı olduğu mahkeme tarafından saptanan işlem arasında ciddi ve makul bir ilgi bulunmadığı sonucuna varmak mümkün değildir. Anayasa’ya göre, “çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek” görevine sahip olan gerçek ve tüzel kişilerin, çevreye zarar vereceği yetkili idari makam tarafından saptanmış bir idari işlemle ciddi ve makul ilgilerinin bulunmadığını iddia etmek doğru olmasa gerektir. Mahkeme, “menfaat ihlali” konusunda davacılarca ileri sürülen gerekçeleri yeterli görmese dahi, bu konulardaki yetkili idari makam olan Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kararından hareketle bu bağın varlığını re’sen tespit etmek durumundadır.

c) Çevre davalarında vatandaş sıfatı özel yetenek koşulu açısından yeterlidir

YİM, 2007 tarihinde vermiş olduğu kararda, TC’de uygulanmakta olan idari yargılama usulüyle ilgili olarak şu saptamayı yapmıştır: *“Türkiye’de İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren konularda iptal davası açılabilmesi için menfaat koşulu aranmamaktadır. Yukarıdaki konularla ilgili yönetsel bir işlemin iptali için açılan bir davada, davacının iptali istenen yönetsel işlemde etkilenen bir menfaati olması koşulu aranmamaktadır; davacı iptal davalarında aranan menfaat koşulundan, yukarıdaki konularda açılan davalarda muaf tutulmuştur. Türkiye’de İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda yer alan bu düzenleme bizim yönetsel yargıyı düzenleyen mevzuatımızda, ki bu Anayasa’nın 152. madesidir, yer almamaktadır”*.⁷¹

A- Her şeyden önce şunu söylemek gerekir ki, kararda sözü edilen düzenleme İYUK’un 2. maddesini değiştiren 1994 tarihli 4001 sayılı Yasa’yla getirilmiş ancak, yukarıda belirtildiği gibi, TC Anayasa Mahkemesi’nin 21.9.1995 gün ve E. 1995/27, K. 1995/47 sayılı kararıyla iptal edilmiştir. Dolayısıyla, YİM kararının verildiği 2007 tarihinde İYUK’ta böyle bir düzenleme yoktur. Kaldı ki, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 19.10.2001 tarihli, E. 2001/415, K. 2001/737 sayılı kararında⁷², kanunda böyle bir düzenleme bulunmamasına karşın, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren konularda da “menfaat ihlali” koşulunun arandığını vurgulamıştır. Dolayısıyla YİM kararında yapılan saptamaya katılmak mümkün değildir.

B- YİM, “Karpaz’a elektrik götürülmesiyle ilgili dava”da verdiği kararda, Anayasa’nın 40. maddesine göre herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu ve gerçek ve tüzel kişilerin çevreyi geliştirme, çevre sağlığını koruma ve çevre kirlenmesini önleme

⁷¹ YİM’in, 6.11.2007 tarih ve 177/07 sayılı kararı (D. 15/07), s. 8-9.

⁷² Karar için bkz. *DBB*.

yükümlülüğü altında bulunduğunu vurgulamış, Çevre Yasası'nın 32. maddesine göre bu kişilerin çevreyi kirleten işlemlere karşı dava açma hakkı bulunmasından hareketle, tüm davacılarla dava konusu işlem arasında menfaat ilişkisi olduğu sonucuna varmıştır.⁷³

C- YİM, aynı kararda “çevreyi, kültürel ve tarihi değerleri korumak hususlarında menfaat ilişkisinin dar yorumlanmaması bu gibi konularda vatandaşların menfaat ilişkisi bulunduğu kabul edilmesi gerekir” diyerek, çevre davalarında “vatandaş” sıfatının dava konusu işlemle davacı arasındaki ciddi ve makul ilginin tespit edilmesi açısından yeterli olduğu sonucuna varmış⁷⁴ ve bundan sonra açılacak çevre davalarında dava açma hakkının geniş yorumlanması konusunda son derece önemli bir yoruma imza atmıştır.

d) Davanın açılabilmesi için ihlal edilen menfaatin güncel olması gerekir

Danıştay içtihadına göre, “menfaat ihlali” dava açıldığı zaman var olmalı, dava süresince devam etmeli ve davanın karara bağlanacağı aşamada da ortadan kalkmış olmamalıdır.⁷⁵ Ancak, unutulmamalıdır ki burada söz konusu olan, yukarıda Danıştay'ın içtihatlarından ve doktrinden yapılan pek çok alıntıdan da anlaşılacağı gibi, “yarar”ın ya da “çıkart”ın güncelliği değil, dava konusu idari işlemle davacı arasındaki ciddi ve makul ilginin güncelliğidir. Nitekim YİM de, “Karpaz'a elektrik götürülmesiyle ilgili dava”da verdiği kararda, Gözübüyük'ten, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun E. 1999/1261, K. 2000/168 sayılı kararından ve TC Anayasa Mahkemesi'nin 1995/46, K. 1995/49 sayılı kararından yaptığı alıntılardan sonra, “yukarıda iktibas ettiğimiz görüşleri aynen benimser ve katılırsınız” diyerek,⁷⁶ “menfaat ihlali”ni ciddi ve makul ilgi olarak kabul ettiğini açıkça ortaya koymuştur.

---

⁷³ s. 15.

⁷⁴ s. 15.

⁷⁵ Gözübüyük-Tan, s. 378-379.

⁷⁶ s. 6-7.

Oysa YİM, yukarıda davanın sonucuyla ilgili kısımda aktarıldığı gibi, “davacıların bölgeye elektrik akımı götürülmesi halinde bölgenin yerleşime açılacağı, yapılaşma nedeni ile milli park niteliğini yitireceği, eski eserlerin zarar göreceği iddiaları varsayımına dayanan, ileriki tarihlerdeki olasılıklarla ilgili olup bunlardan dolayı davacıların güncel bir menfaatlerinin olumsuz olarak etkilenmesi söz konusu değildir” diyerek davayı reddetmiştir.⁷⁷ Bu noktada, YİM’in yaptığı bu yorumun “ilgi”nin güncelliğini aşıp, “yarar”ın ve “çıkar”ın güncelliğinin aranması noktasına vardığını saptamak gerekir. Unutulmamalıdır ki çevre davalarının en önemli özelliklerinden biri, çevrenin korunmasına, yani kirletilmesinin önlenmesine yönelmeleridir. Bu durum “çevre hukukunun ... en önemli ve en başta gelen, belirleyici ve hakim ilkesi önleme ya da önleyici eylem ilkesi”nin⁷⁸ de doğal bir sonucudur.⁷⁹

Bu noktadan hareketle, bir çevre davasının davacılarıyla dava konusu idari işlem arasında ciddi ve makul bir ilgi olduğunu kabul edebilmek için, davacıların ortaya çıkmasından endişelendikleri sonuçların gerçekleşmesi ya da gerçekleşeceğinden emin olmak gerekmemektedir. Davacıların bu sonuçların mutlaka gerçekleşeceğini bilimsel yöntemlerle ispat etmelerinin aranması, çevre davalarının önleyicilik ve ihtiyat ilkeleri doğrultusunda sonuç doğurmasını imkânsız hâle getirecektir.

Kaldı ki, kararda YİM, kendisi, yukarıda da belirtildiği gibi, yapılan işlemin Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kararından dolayı hukuka aykırı olduğunu tespit etmiştir. Yani, davacıların “menfaat ihlali”ni kanıtlamak için ileri sürdükleri gerekçelerin “ciddi ve makul ilgi”yi kanıtlamak açısından yetersiz olduğu düşünülse bile, Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun çevrenin bozulacağı gerekçesiyle vermiş olduğu red kararı hilafına yapılan idari işlemle çevreyi korumak için dava

---

⁷⁷ s. 17.

⁷⁸ Turgut, 2009, s. 111

⁷⁹ Buna ek olarak, “bilimsel açıdan belirgin sonuçların elde edilmesini beklemektense potansiyel zararın oluşmaması için ilk planda (çok geç olmadan) tedbirli hareket edilmesi” esas çerçevesinde gelişen ve önleyicilik ilkesini de içeren “ihtiyat ilkesi”ni de hatırlamak gerekir. Turgut, 1998, s. 315.

açan davacılar arasında güncel, ciddi ve makul bir ilgi olduğu son derece açıktır.

SONUÇ

Danıştay'ın birçok kararında belirtilmiş olduğu gibi, “*iptal davaları ile idari işlemlerin hukuka uygun olup olmadığının saptanmasına, hukukun üstünlüğünün sağlanmasına, böylece idarenin hukuka bağlılığının belirlenmesine, sonuçta hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilebilmesine olanak sağlandığından bu davalarda menfaat ilişkisinin dar yorumlanmaması gerekmektedir*”.⁸⁰

Dava, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını ilgilendiren bir konuda açıldığında, Danıştay'ın dava açma hakkını genişletme eğilimi daha da netleşmektedir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'na göre, “*çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması imar uygulamaları gibi kamu yararını ilgilendiren konularda dava açma ehliyetinin ... geniş yorumlanmak suretiyle saptanacağı, Danıştay içtihatlarıyla kabul edilmiş bulunmaktadır*”.⁸¹ Bu davalardaki eğilimin doğal sonucu olarak, “*vatandaş, belde veya semt sakini sıfatıyla dava açılacağı Danıştay içtihatlarıyla kabul edilmiştir*”.⁸²

YİM de, bu yazıda ayrıntılı olarak incelenen “Karpaz’a elektrik götürülmesi”yle ilgili davada, yukarıda belirtilmiş olduğu gibi, Danıştay'ın ilgili kararlarına atıfla, “*çevreyi, kültürel ve tarihi değerleri korumak hususlarında menfaat ilişkisinin dar yorumlanmaması bu gibi konularda vatandaşların menfaat ilişkisi bulunduğu kabul edilmesi gerekmektedir*” diyerek⁸³ “vatandaşlık” statüsünün bu tür davaları

⁸⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 13.6.1997 tarihli ve E. 1997/195, K. 1997/400 sayılı kararı, *DBB*; Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 26.1.2000 tarihli ve E. 1999/390, K. 2000/761 sayılı kararı, *DBB*; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 6.10.2005 tarihli ve E. 2004/3, K. 2005/2371 sayılı kararı, *DBB*.

⁸¹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 6.10.2005 tarihli ve E. 2004/3, K. 2005/2371 sayılı kararı, *DBB*.

⁸² Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 11.11.2004 tarihli ve E. 2004/741, K. 2004/1854 sayılı kararı, *DBB*.

⁸³ s. 15.

açabilmek için yeterli kabul edileceği sonucuna varmış ve bundan sonra açılacak davalar açısından önemli bir açılım gerçekleştirmiştir.

Bununla birlikte, YİM’in çevre davalarında “güncel menfaat” konusunda yapmış olduğu daraltıcı yorumla ilgili olarak aynı şeyi söylemek maalesef mümkün değildir. YİM, bu konuda, çevre hukuku açısından son derece önemli olan önleyicilik ve ihtiyat ilkelerini görmezden gelmek bir yana, Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun kararındaki gerekçeleri menfaatin güncelliğini saptamak açısından re’sen dikkate almaktan da imtina ederek, Anayasa’nın 40. maddesine göre “*çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek*” gibi görevlerle donatılmış olan gerçek ve tüzel kişilerin çevre kirlenmeden ve zarar görmeden önce harekete geçmesini olanaksız kılacak bir yorum yapmıştır. Dileğim, bundan sonraki benzer davalarda YİM’in, Danıştay’ın bugüne kadarki içtihatını da dikkate alarak, çevreyi, kültürel ve tarihi değerleri korumak amacıyla açılan iptal davalarında anayasal görevlerini yerine getirmek üzere yargıya başvuran çevrecilerin dava açma haklarını sınırlayan bu eğilimden uzaklaşmasıdır.

KAYNAKÇA

- AKILLIOĞLU, Tekin. (1986). “Gökova Kararı Üzerine Gözlemler”, *Amme İdaresi Dergisi*, 19(3), s. 157-161.
- AZRAK, Ali Ülkü. (1994). “Çevrenin Korunmasını Dinamitleyen Girişim”, *Cumhuriyet*, 4.1.1994.
- AZRAK, Ali Ülkü. (1977). “İptal Davalarının Objektif Niteliği Üzerine Gözlemler”, *Onar Armağanı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 145-155.
- ÇIRAKMAN, Erol. (1981). “Danıştay’da Dava Dilekçesi Üzerinde İlk İnceleme”, *Atatürk’ün 100. Doğum Yılı Kutlama Sempozyumu*, Ankara: Danıştay Başkanlığı Yayınları, s. 119-128.
- DURAN, Lütfi. (1994). “Hukuka Aykırılıkları Koruma Girişimi”, *Cumhuriyet*, 30.1.1994.
- ERHÜRMAN, Tufan. “İdari Yargıda Özel Yetenek Koşulu”, *2000 Yılında İdari Yargı Sempozyumu (Ankara 11-12 Mayıs 2000)*, Ankara: Danıştay Yayın Bürosu Yayınları, s. 37-51.
- EROĞUL, Cem. (1991). *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- GÖKDAĞ, Remzi. (1992). *Park Otel ‘Olayı’*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref-DİNÇER, Güven. (1996). *İdari Yargılama Usulü*, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref-TAN, Turgut. (2003). *İdare Hukuku Cilt 2 (İdari Yargılama Hukuku)*, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- HANAĞASI, Emel. (2009). *Davada Menfaat*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- ONAR, Sıddık Sami. (1960). *İdare Hukukunun Umumi Esasları İkinci Cilt*, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

- ÖZAY, İl Han. (2004). *Günışığında Yönetim II (Yargısal Korunma)*, İstanbul: Filiz Kitabevi Yayınları.
- ÖZYÖRÜK, Mukbil. (1972-1973). *İdare Hukuku Dersleri*, Ankara.
- SARICA, Ragıp. (1942). *İdari Kaza*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Yayınları.
- TURGUT, Nükhet. (1998). *Çevre Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınevi.
- TURGUT, Nükhet Yılmaz. (2009). *Çevre Politikası ve Çevre Hukuku*, Ankara: İmaj Yayınevi.
- YILDIRIM, Turan. (2008). *İdari Yargı*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Zaferpark Dosyası*. (1998). Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.